

DOCTOR HONORIS CAUSA

George BANU

Laudatio

Robert Wilson a apărut pe scena europeană ca un meteorit. Un meteorit sau mai degrabă un OVNI – obiect neidentificat – care, la începutul anilor '70, a produs un șoc devastator grație celebrului său spectacol, *Privirea surdului*. Prezent mai întâi la Nancy și apoi la Paris, el a tulburat lumea teatrală. Și ecoul acestei uimiri ridicole l-a comunicat într-un text celebru Louis Aragon, „Cel mai frumos teatru din lume“, teatru în care el recunoștea împlinirea, pentru prima oară a teatrului suprealist. Un orizont de așteptare atins – așa a apărut lumii teatrale *Privirea sudului*. Asemenea întâlniri se produc atât de rar.

Wilson a descoperit în teatrul modern prezența timpului, prezența fizică, concretă, teatral perceptibilă. Nu spus prin cuvinte, ci scenic realizată și spectatorul experiența timpului o face. Teatrul lui Wilson, el însuși o afirmă, a convertit imensitatea texană de unde vine, în dilatarea timpului ce se scurge continuu, urmărind o linie neîntreruptă. Dar el nu e compozitor ca John Cage, ci plastician și om e teatru: el a reușit să înscrie timpul în spațiu. Toate celelalte spectacole mitologice ale lui Wilson, de la *Einstein on the beach* la *Letter for the Queen Victoria* până la *Civils Wars* o confirmă: confirmă această intuiție inițială. Imaginile de o frumusețe mereu stranie, servesc de suport timpului. A timpului ce se scurge fără a se supune ritmurilor precipitate cotidian acceptate, căci Wilson ne invită să trăim experiența reală a timpului. A unui timp care ne constituie și pe care scena occidentală, constant, îl sacrifică. El e primul care-i revelă extraordinara importanță.

Opus libertății corpului și improvizației pe care școala americană în frunte cu *Living Theatre*-ul le impuseseră la epoca debutului său, Wilson tratează scena ca pe un tablou unde evoluează siluete strict desenate conform unei imperitive viziuni plastice. Totul e aici sub control. Spectacolul ne apare ca o partitură vizuală unde actorii intervin cu o precizie imuabilă. Wilson domină scena transformând-o în imens panou plastic ce interzice hazardul sau surpriza. Tânăr fiind nu înțelegeam, nu-mi imaginam cum utopia teatrală a lui Gordon Craig putea să se realizeze. Utopia spectacolului conceput și dominat de un singur artist, tutelar și atotputernic. Văzând teatrul lui Wilson, am înțeles că el a fost primul care a rezolvat enigma lui Craig. Intuiția pe care acesta a avut-o și care a rămas fără răspuns aproape un secol, și-a găsit soluție grație

lui Wilson. Și astfel, teatrul său a satisfăcut un al doilea orizont de așteptare. După cel al suprarealiștilor, cel al lui Craig.

Adolphe Appia, un alt mare vizionar, a considerat că reînnoirea regiei wagneriene nu putea proveni decât din renunțarea la materie și recursul la lumină. O lumină nu descriptivă, nu narativă, ci o lumină picturală, capabilă să decupeze spațiul, să constituie o imagine și să devină partener de joc. Actorul și lumina, iată datele proiectului appian. El nu va fi realizat decât mai târziu, din nou, tot de Wilson. Acesta e al treilea orizont de așteptare atins de acest artist care a găsit soluțiile la marile chestiuni lansate de avangarda începutului de secol XX.

Wilson mă face să mă gândesc la proiectele din Caietele lui Leonardo da Vinci pe care, secole, mai târziu mari inventatori le-au pus în practică. Asemeni lor, el e cel care a descoperit și a oferit un răspuns concret utopiilor teatrale. El a transformat visele în realitate. Și noi am fost martorii uimiți ai acestei reușite unice, fără egal.

Opera lui Robert Wilson, dincolo de aceasta, se impune prin originalitatea sa unică. El a inventat o gramatică a corpului, o construcție a spațiului, o dezvoltare a timpului și o desfășurare a spectacolului care, împreună, constituie semnătura identificabilă a universului său. El a refuzat constant emoția superficială care nu e exclusă, ci considerată ca vulcanul secret, invizibil ce animă forma perfectă și imperturbabilă a gesturilor. Wilson vrea să dea astfel o lecție de pudoare la ora destăinuirilor planetare. E nu e un interpret, ci un artist vizual care și-a pus amprenta pe scena lumii. În alt registru, singur Kantor și-a impus identitatea cu o egală autoritate.

Dar, dincolo de expoziții și instalații, aici, în acest context, merita evocată marea inițiativă personală a lui Wilson, inițiativa pedagogică: Watter Mill. El a creat acolo, lângă New York, o structură de producție, dar, în același timp, de formare a tinerilor artiști seduși de arta lui și fascinați de ideea de a lucra, chiar dacă doar pentru un scurt timp, în apropierea sa ca într-o Academie de Arte Plastice, ca aceea a lui Rubens de exemplu. Watter Mill e un proiect mai puțin expus, mai puțin vizibil, dar esențial pentru acest artist care-și găsește acolo refugiu în fiecare vară. Aș dori ca cel puțin un student de aici, de la această universitate bucureșteană să-l poată descoperi.

Opera lui Wilson este enormă. El nu se reclamă de la celebrul slogan „small is beautiful”, ci dimpotrivă, el vede mare și simte imens. Aceasta îl definește pe el, artistul care a spart cadrele temporale normative pentru a plonja publicul în adevărata voiaje în timp, zile și nopți. Este opera unui mare descoperitor dar e și o operă ce traduce, pentru a parafraza o frază care-i e dragă: „graful inimii sale”.